

Artykuł nadesłany: 24 listopada 2023; Poprawiony: 10 marca 2024; Zaakceptowany: 10 kwietnia 2024

DOI: 10.33119/EEIM.2024.70.1

Jurek, K., Rawa, G. (2023). Identyfikacja preferencji studentów dotyczących wyboru przedmiotów fakultatywnych. *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów*, 70(4), 9–24.

Pobrane z: <https://econjournals.sgh.waw.pl/EEiM/article/view/4542>

Identyfikacja preferencji studentów dotyczących wyboru przedmiotów fakultatywnych

KINGA JUREK

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

GRZEGORZ RAWA

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

W artykule przedstawiono wyniki badań, których celem było wskazanie preferencji studentów Wydziału Ekonomicznego SGGW w zakresie wyboru przedmiotów fakultatywnych. W pierwszym etapie badań studenci wskazali, czym kierują się wybierając fakultety, a w drugim decydowali, który z dwóch zaproponowanych przedmiotów bardziej im odpowiada. Drugi etap został przeprowadzony metodą *Discrete Choice Experiment* (DCE), która nie była wcześniej stosowana w podobnych badaniach w Polsce. Do eksperymentu zostali zaproszeni wszyscy studenci WE SGGW, jednak tylko część z nich odpowiedziała, co stanowi ograniczenie we wnioskowaniu. Wykazano, że dla studentów najważniejszym czynnikiem jest osoba prowadząca zajęcia. Wskazuje to na znaczące różnice pomiędzy dotychczas opublikowanymi badaniami a przeprowadzonym eksperymentem, podkreślając znaczenie aktualizowania wiedzy na temat opinii studentów i dostosowywania do nich oferty.

Słowa kluczowe: przedmioty fakultatywne, badanie preferencji, Discrete Choice Experiment, studenci, edukacja

Kody klasyfikacji JEL: A220, C570, I230

Wprowadzenie

Od roku akademickiego 2008/2009 na Wydziale Ekonomicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie studenci mają możliwość wyboru przedmiotów fakultatywnych na drugim i trzecim roku studiów pierwszego stopnia oraz drugim roku studiów drugiego stopnia. W ciągu 14 lat system wyboru przedmiotów uległ modyfikacji. Jak wskazuje Wąs i Kłoczko-Gajewska (2009), pierwotny system wyboru przedmiotów fakultatywnych umożliwiał studentom wybór dziesięciu przedmiotów (pięć na semestr zimowy i pięć na semestr letni). Wybierane przedmioty nie miały na stałe przypisanych terminów odbywania się, a układanie planów zajęć odbywało się po wyborach studentów, w celu umożliwienia udziału w wybranych przedmiotach jak największej liczbie studentów. Studenci, którzy, mimo optymalizacji planu zajęć, nie mogli zostać zapisani na wszystkie wskazane przez siebie przedmioty, uczestniczyli w drugiej rundzie wyborów.

Tabela 1. Liczba dostępnych przedmiotów fakultatywnych na semestr zimowy 2023/2024

Stopień studiów	Semestr	Liczba przedmiotów kierunkowych, które musi wybrać student	Liczba przedmiotów kierunkowych dostępnych do wyboru	Liczba przedmiotów dowolnych, które musi wybrać student	Liczba przedmiotów dowolnych dostępnych do wyboru
I	3	2	5*	1	18*
I	5	2	6*	0	–
II	3	4	11*	2	13*

* uśredniona wartość dla wszystkich kierunków prowadzonych na wydziale w formie stacjonarnej i niestacjonarnej (Ekonomia, Finanse i Rachunkowość, Logistyka, Zarządzanie oraz Turystyka i Rekreacja)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wydział Ekonomiczny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (2023).

W ostatnich latach studenci Wydziału Ekonomicznego SGGW wybierali przedmioty fakultatywne według całkiem nowej formuły. Podobnie jak w poprzednim systemie, studenci otrzymywali listę przedmiotów, na które mogli się zapisać. Każdy przedmiot z listy był szczegółowo opisany w sylabusie dostępnym na stronie internetowej wydziału. Wybory przedmiotów odbywały się co semestr z odpowiednim

wyprzedzeniem. W tabeli 1 przedstawiono liczbę przedmiotów wybieranych przez studentów na semestr zimowy roku akademickiego 2023/2024.

Wszystkie przedmioty dostępne do wyboru dla studentów Wydziału Ekonomicznego mają z góry zaplanowane terminy w pasmach zarezerwowanych w planie zajęć. Studenci wybierają przedmioty z wykorzystaniem strony internetowej wirtualnego dziekanatu. Zapisy na przedmioty otwierają się o tej samej godzinie dla wszystkich studentów danego trybu i semestru studiów. Możliwość uczestniczenia w danym kursie zależy od szybkości zapisania się na niego przez studenta w ramach dostępnej liczby miejsc. Studenci, którym nie uda się wziąć udziału w zapisach w pierwszym terminie, mogą ponownie podejść do wyboru w terminie drugim, mając jednak do dyspozycji ograniczoną ofertę.

Z góry zaplanowane terminy odbywania się poszczególnych przedmiotów obligują studentów do samodzielnego zaplanowania kursów, tak aby wybrane jednostki nie odbywały się w tym samym czasie. W praktyce oznacza to, że studenci nie mogą w pełni dowolnie wybierać przedmiotów, ze względu na narzucone ramy czasowe. Wybór determinuje również zasada „kto pierwszy, ten lepszy”. Na najbardziej popularne przedmioty miejsca kończą się w ciągu kilku minut od rozpoczęcia zapisów. Oprócz wskazanych cech systemu zapisów na przedmioty fakultatywne na WE SGGW, na wybór przedmiotów przez poszczególnych studentów wpływa szereg determinant wewnętrznych i zewnętrznych. Celem artykułu było wskazanie oczekiwań studentów w zakresie wyboru przedmiotów fakultatywnych, aby umożliwić kadrze zarządzającej lepsze dostosowanie oferty. Do realizacji badań wykorzystano metodę *Discrete Choice Experiment* (DCE). W wyniku jej zastosowania określono czynniki determinujące wybór przedmiotów fakultatywnych przez studentów Wydziału Ekonomicznego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Determinanty wyboru przedmiotów fakultatywnych w literaturze

W literaturze szeroko omawiane są korzyści płynące z możliwości wyboru przedmiotów przez studentów. Jak wskazuje Howorth (2001), dzięki dokonaniu samodzielnego wyboru, zgodnego z prywatnymi zainteresowaniami, studenci więcej się uczą, czerpią więcej satysfakcji, a w konsekwencji osiągają wyższe oceny. Dillingham i in. (2018) wskazują, że dostosowywanie oferty do studentów ułatwia kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów w wąskich dziedzinach nauki. Wśród motywacji studenta do wyboru przedmiotu należy wskazać nie tylko motywacje wewnętrzne, np. prywatne zainteresowania, ale również motywacje zewnętrzne: postrzeganie łatwości, ograniczenia przestrzenne, reputacja wykładowcy oraz wygodnie zaplanowany czas zajęć (Hedges i in., 2014).

Możliwość wyboru przedmiotów przez studenta nie pozostaje jednak bez wad. Jenkins i Walker (1994) twierdzą, że modularyzacja może prowadzić do intelektualnej niespójności i fragmentacji, które mogą zagrozić zdolnościom i rozwojowi umiejętności uczniów.

Bez względu na wady i zalety wprowadzenia przedmiotów fakultatywnych na uczelniach wyższych, w związku z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia z dnia 12 lipca 2007 (Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166), uczelnie miały obowiązek dostosowania planów studiów i umożliwienie studentom wyboru co najmniej 30% godzin zajęć.

Nieliczne pozycje literatury zagranicznej wskazują, że studenci w wyborach przedmiotów kierują się subiektywną trudnością przedmiotu (Ting, Lee, 2011; Babad, Tayeb, 2010; Dahl i in., 2024), przydatnością przedmiotu w pracy zawodowej (Vinall, Balan, 2021), a także doświadczeniami starszych kolegów (Samara, 2015; Sinha i in., 2021). Wyniki badań przeprowadzonych przez Hedges i in. (2014) wskazują, że w wyborze przedmiotów fakultatywnych dużo większą rolę odgrywają motywacje wewnętrzne studentów (np. chęć pogłębienia wiedzy w danej dziedzinie, zainteresowania) niż motywacje zewnętrzne.

Według badań przeprowadzonych przez Ciekot (1997) w latach 1995/1996 oraz 1996/1997 najważniejszymi determinantami wyboru studentów były: szczególne zainteresowanie tematyką zajęć oraz zgodność przedmiotu z założonym profilem studiów.

Na Wydziale Ekonomicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie motywacje studentów podczas wyborów przedmiotów fakultatywnych były badane dwukrotnie, w roku 2009 oraz 2012. Wnioski z obydwu badań są zbliżone i autorzy wskazują, że głównymi determinantami wyboru były czynniki takie jak: przydatność w rozwoju zawodowym, chęć rozszerzenia/pogłębienia wiedzy, zgodność z profilem/ścieżką studiów. Determinantą umiarkowanie wpływającą na wybór była również opinia o osobie prowadzącej przedmiot (Kłoczko-Gajewska, Wąs, 2009; Małażewska, Wąs, 2014).

Analizując czynniki, które miały najmniejszy wpływ na decyzje studentów, Ciekot (1997) wskazuje: „okienko” w harmonogramie zajęć obowiązkowych, opinię o kompetencjach prowadzącego oraz lekturę katalogu. Według badań Wąsa i Kłoczko-Gajewskiej (2009) oraz Małażewskiej i Wąsa (2014) najmniejszy wpływ na decyzję miały: namowa ze strony innych studentów, szansa na bezproblemowe uzyskanie zaliczenia oraz opinia o prowadzeniu zajęć na wysokim poziomie.

Metodyka badań

Wszystkie przytoczone wyżej badania były wykonane przy użyciu ankiety (metodą CAWI, *computer assisted web interview*) jako narzędzia badawczego.

Badanie zostało przeprowadzone przy pomocy dwóch następujących po sobie ankiet, których respondentami byli studenci Wydziału Ekonomicznego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, w kwietniu i czerwcu 2022 roku. Kwestionariusz ankiety otrzymali wszyscy studenci wydziału (2967 osób) za pośrednictwem poczty elektronicznej. Zwrotność ankiet wynosiła 15% (457 osób) dla pierwszej ankiety i 7% (207) dla drugiej. Wobec tego, przeprowadzone badanie można określić jako badanie pełne z dużym współczynnikiem odrzuceń.

Głównym celem pierwszego etapu badań było określenie czynników wpływających na wybór przedmiotów fakultatywnych przez studentów. Ankieta zawierała dziewięć czynników, spośród których respondent wybierał pięć najważniejszych z jego perspektywy i szeregował je w kolejności od najważniejszego do najmniej ważnego. Lista potencjalnych czynników została opracowana na podstawie przeglądu literatury oraz doświadczeń autorów. Wśród możliwych determinant wyboru przedmiotów fakultatywnych wyróżniono:

- obowiązek uczęszczania na wszystkie zajęcia,
- ocena dotychczasowych doświadczeń z prowadzącym,
- opinie innych studentów o przedmiocie,
- pora dnia/godzina, o jakiej realizowany jest przedmiot,
- przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej,
- sposób realizacji zajęć (zdalne, stacjonarne),
- sposób zaliczenia przedmiotu (egzamin, prezentacja itp.),
- praktyczny charakter zajęć (ćwiczenia, *case studies* itd.),
- zgodność tematyki z zainteresowaniami.

Oprócz oceny wyżej wymienionych czynników ankieta zawierała również pytania dotyczące dotychczasowych doświadczeń studentów w ramach wyborów przedmiotów fakultatywnych na WE SGGW. Dotyczyły one m.in. udziału poszczególnych grup przedmiotów w puli fakultetów (np. przedmioty dotyczące ochrony środowiska czy zaawansowanej wiedzy teoretycznej), oceny dotychczas odbytych przedmiotów fakultatywnych. Do opracowania arkusza drugiej ankiety wykorzystano wyniki pierwszego badania. Każdej determinancie wskazanej przez studenta jako ważnej przyznano liczbę punktów od 1 do 5 (gdzie 1 – student uznał czynnik za najmniej ważny, 5 – student uznał czynnik za najważniejszy). Następnie zsumowano liczbę punktów dla wszystkich determinant i określono, które czynniki zostaną wykorzystane w drugiej ankiecie.

Drugie badanie zostało przeprowadzone przy użyciu metody *Discrete Choice Experiment*. Jako atrybuty w planie eksperymentu przyjęto pięć czynników wskazanych przez studentów, a do każdego z atrybutów dopisano możliwe poziomy (tabela 2).

Tabela 2. Atrybuty oraz ich poziomy w badaniu DCE

Atrybut	Poziomy		
Ocena dotychczasowych doświadczeń z prowadzącym.	dobrze	złe	nieznane
Opinie innych studentów o przedmiocie.	dobrze	złe	nieznane
Zgodność tematyki z zainteresowaniami.	zgodne	niezgodne	
Przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej.	przydatne	nieprzydatne	
Sposób zaliczenia przedmiotu (egzamin, prezentacja itp.).	test (pytania zamknięte)	zaliczenie pisemne (pytania otwarte)	projekt/prezentacja

Źródło: opracowanie własne.

Ostateczny plan eksperymentu składał się z 30 kart zawierających po dwa profile (przykładowa karta została przedstawiona na rysunku 1). W badaniu zrezygnowano z wariantu „żadne z powyższych” ze względu na obowiązek studenta wyboru przedmiotów w celu ukończenia studiów.

Rysunek 1. Przykładowa karta wyboru w badaniu DCE

1	A	B
Dotychczasowe doświadczenia z prowadzącym	 dobrze	 złe
Opinie innych studentów	 dobrze	 nieznane
Zgodność tematyki z zainteresowaniami	 zgodne	 niezgodne
Przydatność w pracy zawodowej	 przydatne	 nieprzydatne
Forma zaliczenia	 projekt/prezentacja	 test (pytania zamknięte)

Źródło: opracowanie własne.

Zbiór kart został przygotowany przy wykorzystaniu metody *Coordinate Exchange Algorithm* (CEA) zaimplementowanej w pakiecie *idefix* (R CRAN) (Traets i in., 2020). Każdemu z respondentów przedstawiono 6 z 30 kart (losowanie bez zwracania). Na podstawie uzyskanych danych oszacowano uogólniony model liniowy z funkcją łączącą *logit* (1). Najlepszy z modeli został wybrany na podstawie wartości kryterium informacyjnego Akaiké'a (2). Parametry modelu wykorzystano do obliczenia prawdopodobieństwa wyboru każdej kombinacji poziomów zmiennych objaśniających (3).

$$\text{logit}(P_i) = \ln \frac{P_i}{1 - P_i} \quad (1)$$
$$\text{logit}(P_i) = \beta_0 + x_i^T \beta$$

gdzie:

β_0 – wyraz wolny;

x_i^T – wektor obserwacji zmiennych objaśniających dla *i*-tego wiersza;

β – wektor współczynników regresji.

$$\text{AIC} = \frac{-2 \ln L}{n} + \frac{2p}{n} \quad (2)$$

gdzie:

p – liczba parametrów do oszacowania;

n – liczba obserwacji;

$\ln L$ – logarytm funkcji wiarygodności.

$$P_i = F(x_i^T \beta) = \frac{1}{1 + \exp(-x_i^T \beta)} \quad (3)$$

gdzie:

x_i^T – wektor obserwacji zmiennych objaśniających dla *i*-tego wiersza;

β – wektor współczynników regresji.

Wyniki badań

Ankieta I (*n* = 457)

Jak wskazano w tabeli 3, spośród czynników przedstawionych respondentom jako najważniejszy określili oni ocenę dotychczasowych doświadczeń z prowadzącym. Drugim z priorytetowych czynników były opinie innych studentów na temat przedmiotu fakultatywnego. Również zgodność tematyki z zainteresowaniami oraz

przydatność tematyki w karierze zawodowej zostały uznane przez studentów jako ważne czynniki przy wyborze fakultetów. Ostatnim z najczęściej wskazywanych czynników, który został wykorzystany przy projektowaniu drugiego badania, był sposób zaliczenia przedmiotu. Najrzadziej wybieranym czynnikiem była kwestia obowiązku uczestnictwa w zajęciach. Pełną informację dotyczącą odpowiedzi respondentów przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Ocena czynników wpływających na wybór przedmiotów fakultatywnych przez studentów

Czynniki wyboru przedmiotów fakultatywnych	Najważniejszy (5)	(4)	(3)	(2)	Najmniej ważny (1)	SUMA
Ocena dotychczasowych doświadczeń z prowadzącym.	97	67	74	62	43	1142
Opinie innych studentów o przedmiocie.	60	64	86	60	68	1002
Zgodność tematyki z zainteresowaniami.	79	83	39	52	50	998
Przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej.	88	78	40	43	34	992
Sposób zaliczenia przedmiotu (egzamin, prezentacja itp.).	42	56	84	76	62	900
Pora dnia/godzina, o jakiej realizowany jest przedmiot.	52	52	57	70	84	863
Sposób realizacji zajęć (zdalne, stacjonarne).	21	30	35	44	64	482
Praktyczny charakter zajęć (ćwiczenia, <i>case studies</i> itd.).	12	17	32	26	30	306
Obowiązek uczestniczenia w zajęciach.	6	10	10	24	22	170

Źródło: opracowanie własne.

W dalszej części ankiety studenci odpowiadali na pytania dotyczące oceny oferty przedmiotów fakultatywnych na Wydziale Ekonomicznym SGGW. Ogólną liczbę przedmiotów do wyboru studenci ocenili jako optymalną. Wskazali oni jednak na deficyt przedmiotów z zakresu: psychologii i socjologii, wiadomości praktycznych, niezwiązanych z kierunkiem i poszerzających horyzonty. Ponadto wskazywano na nadmiar przedmiotów o charakterze przyrodniczym/rolniczym. Co warto zaznaczyć, po przeanalizowaniu oferty przedmiotów fakultatywnych, autorzy zgodnie uznali, że liczba propozycji o charakterze przyrodniczym/rolniczym jest niewielka i w przeważającej części są to przedmioty ogólne, o dużej liczbie alternatyw. Liczbę kursów z pozostałych typów, tj. metody ilościowe i analiza danych, zaawansowana wiedza teoretyczna, studenci w zdecydowanej większości uważają za optymalną. Szczegółowe informacje na temat odpowiedzi studentów zostały przedstawione w tabeli 4.

Tabela 4. Oceny studentów na temat udziału poszczególnych grup przedmiotów w puli przedmiotów fakultatywnych (w %)

	zdecydowanie za dużo i raczej za dużo	optymalnie	raczej za mało i zdecydowanie za mało
Przedmioty ogółem	12,00	71,1	16,90
Nauki przyrodnicze/rolnicze	56,60	35,6	7,80
Metody ilościowe i analiza danych	13,40	61,6	25,00
Psychologia, socjologia	9,90	53,2	36,90
Ochrona środowiska	21,10	58,1	20,80
Wiadomości praktyczne do bezpośredniego wykorzystania	2,50	31,3	66,20
Zaawansowana wiedza teoretyczna	23,60	60,6	15,80
Przedmioty poszerzające horyzonty, niezwiązane z kierunkiem	9,80	39,8	50,40

Źródło: opracowanie własne.

W ostatniej części ankiety studenci, którzy już realizowali przedmioty fakultatywne w poprzednich latach studiów, wyrazili opinię na temat realizacji tego typu zajęć. Większość respondentów przyznała, że treści przekazywane na przedmiotach fakultatywnych czasami powielały treści realizowane na innych przedmiotach. Jednocześnie, w opinii studentów: zaliczenie przedmiotu fakultatywnego rzadko bywa trudne, jednak zajęcia tego typu nie są traktowane mniej poważnie niż przedmioty obligatoryjne. Godziny, w których odbywają się przedmioty fakultatywne, nie są uważane za niedogodne.

Tabela 5. Opinie studentów o dotychczas zrealizowanych przedmiotach fakultatywnych (w %)

	prawie zawsze i często	czasami	rzadko i prawie nigdy
Przekazywane informacje powielały treści realizowane wcześniej na innych przedmiotach.	23,20	51,4	25,30
Uzyskanie zaliczenia z przedmiotów do wyboru było bardzo trudne.	8,80	32,4	58,80
Przedmioty do wyboru były traktowane mniej poważnie niż obligatoryjne.	17,60	25,7	56,70

cd. tabeli 5

	prawie zawsze i często	czasami	rzadko i prawie nigdy
Przedmioty odbywają się w niedogodnych godzinach (okienka, późne godziny zajęć).	15,20	28,5	56,30
Ze względu na brak możliwości wyboru uczęszczałem na przedmioty mało interesujące.	30,20	33,8	35,90
Zbyt mało miejsc na najczęściej wybieranych przedmiotach.	70,80	19,4	9,90

Źródło: opracowanie własne.

Uwagę mogą zwrócić odpowiedzi popierające stwierdzenie: „Ze względu na brak możliwości wyboru uczęszczałem na przedmioty mało interesujące” – wszystkie odpowiedzi (prawie zawsze i często, czasami, rzadko i prawie nigdy) zyskały bardzo podobną liczbę głosów. Ponad 70% respondentów zadeklarowało, że ich zdaniem jest zbyt mało miejsc w grupach na przedmiotach najczęściej wybieranych. Pełną informację nt. odpowiedzi przedstawiono w tabeli 5.

Ankieta II (DCE) (n = 207)

Drugi etap badań służył ilościowemu opisowi zjawiska, do czego wykorzystano metodę *Discrete Choice Experiment*. Studentom przedstawiono zbiór alternatyw w postaci proponowanych przedmiotów (zadaniem respondentów było wskazanie opcji preferowanej).

Kierując się wartością kryterium informacyjnego Akkaikę'a, wybrano model zawierający dwie zmienne objaśniane: dotychczasowe doświadczenia z prowadzącym oraz przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej. Ustalono, że poziomy „nieznane” i „złe”, opisujące subiektywną ocenę prowadzącego przez studenta, zmniejszają prawdopodobieństwo wyboru przedmiotu względem poziomu referencyjnego – „dobre”. Z kolei jeżeli przedmiot jest uważany przez studenta za przydatny, to prawdopodobieństwo wyboru takiego fakultetu rośnie. Oszacowania wraz z wartościami *p*-value przedstawiono w tabeli 6.

Na podstawie przedstawionego w tabeli 7 prawdopodobieństwa wyboru poszczególnych kombinacji poziomów zmiennej objaśniającej można stwierdzić, że wśród studentów preferowany jest wariant „lubiany prowadzący i przedmiot przydatny w karierze zawodowej”. Najmniejsze prawdopodobieństwo charakteryzuje profil „nie lubiany prowadzący i nieprzydatny przedmiot”. Ponadto można zaobserwować przeważający wpływ subiektywnej oceny prowadzącego. Nawet przedmiot nieprzydatny, ale prowadzony przez lubianego nauczyciela jest preferowany ponad fakultet „przydatny, ale prowadzący jest nieznaną”.

Tabela 6. Oszacowania modelu ekonometrycznego

	Oszacowanie	p-value	
Wyraz wolny	0,14140	0,0297	*
Dotychczasowe doświadczenia z prowadzącym: dobre	Poziom referencyjny		
Dotychczasowe doświadczenia z prowadzącym: nieznane	-0,78025	$4,26 \cdot 10^{-9}$	***
Dotychczasowe doświadczenia z prowadzącym: złe	-0,88079	$< 2 \cdot 10^{-16}$	***
Przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej: przydatne	0,56401	$2,52 \cdot 10^{-9}$	***
Przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej: nieprzydatne	Poziom referencyjny		

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Prawdopodobieństwa wyboru przedmiotów na podstawie wybranych kryteriów

Dotychczasowe doświadczenia z prowadzącym	Przydatność tematyki zajęć w karierze zawodowej	Prawdopodobieństwo wyboru
dobre	przydatne	0,67
dobre	nieprzydatne	0,54
nieznane	przydatne	0,48
złe	przydatne	0,46
nieznane	nieprzydatne	0,35
złe	nieprzydatne	0,32

Źródło: opracowanie własne.

Dyskusja

Przedstawione wyniki badań nie pokrywają się w pełni z konkluzjami innych autorów przedstawionymi w literaturze. Jak wskazywali Hedges i in. (2014) oraz Ciekot (1997), studentów motywują głównie czynniki wewnętrzne, takie jak chęć poszerzenia wiedzy, prywatne zainteresowania oraz zgodność tematyki przedmiotu z profilem studiów. Zgodnie z wynikami badań opracowanymi przez autorów niniejszego opracowania, przytoczone czynniki wewnętrzne są ważne, jednak dominują nad nimi motywacje zewnętrzne (wcześniejsze doświadczenia z prowadzącym, opinie innych studentów na temat przedmiotu fakultatywnego). Może to wynikać z niewystarczającego dopasowania oferty przedmiotów fakultatywnych do oczekiwań studentów. Przemawia za tym opinia ponad połowy respondentów, że w ofercie jest za mało przedmiotów niezwiązanych z kierunkiem – „poszerzających horyzonty”. Mogłoby to sugerować, że studenci nie mogą wybrać interesujących dla siebie przedmiotów, skupiają się na aspektach nie dotyczących treści zajęć.

Ponadto należy zauważyć, iż zbiór determinant, którymi kierują się studenci WE SGGW, nie pokrywa się w pełni z wynikami opisywanymi przez innych badaczy. W dotychczasowych badaniach autorów zagranicznych za najważniejsze czynniki wskazywano: subiektywną trudność przedmiotu (Ting, Lee, 2011; Babad, Tayeb, 2010; Dahl i in., 2024), przydatność przedmiotu w pracy zawodowej (Vinal, Balan, 2021), a także doświadczenia starszych kolegów (Samara, 2015; Sinha i in., 2021). Wspólnym czynnikiem jest przydatność w pracy zawodowej, która zdaje się być uniwersalnym czynnikiem motywującym studentów do podejmowania wyborów edukacyjnych.

Porównując wyniki badań z publikacjami Wąsa i Kłoczko-Gajewskiej (2009) oraz Małażewskiej i Wąsa (2014), które analizowały motywacje studentów tej samej jednostki, również można zauważyć znaczące różnice. Według wskazanych autorów studenci zwracają uwagę głównie na możliwości rozwoju zawodowego, poszerzanie swojej wiedzy oraz zgodność z kierunkiem, co nie pokrywa się z wynikami niniejszego badania. Wskazuje to, że studenci coraz rzadziej zwracają uwagę na merytoryczną wartość przedmiotów fakultatywnych, a częściej na opinie rówieśników.

Wnioski

Podsumowując przeprowadzone badania należy stwierdzić, że kluczowymi czynnikami determinującymi wybory przedmiotów fakultatywnych przez studentów są: ocena dotychczasowych doświadczeń z prowadzącym, opinie innych studentów o przedmiocie oraz zgodność tematyki z zainteresowaniami. Badanie przeprowadzone metodą *Discrete Choice Experiment* potwierdziło silną zależność wyboru przedmiotu od osoby prowadzącego. Analizując ofertę przedmiotów fakultatywnych dostępną na Wydziale Ekonomicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, należy stwierdzić, że studenci co do zasady oceniają ją jako zadowalającą, jednak nie są zainteresowani poszerzaniem swojej wiedzy w obszarze rolnictwa i tematyki przyrodniczej. Jednocześnie wskazują na deficyt przedmiotów zawierających wiadomości praktyczne do bezpośredniego wykorzystania oraz przedmiotów poszerzających horyzonty, niezwiązanych z kierunkiem. Może to sugerować, że studenci chcieliby rozwijać swoje umiejętności bardziej wszechstronnie, dostosowując się do szybko zmieniających się warunków na rynku pracy.

Jak wskazano w części metodycznej, przeprowadzone badania miały duży współczynnik odrzuceń, co stanowi znaczące ograniczenie we wnioskowaniu. Właściwym byłoby powtórzenie badania w przyszłości na reprezentatywnej próbie studentów w skali uczelni lub Polski.

Na podstawie badań zauważono pewne różnice pomiędzy wynikami publikowanymi przez innych autorów w przeszłości. Jak wskazano, studenci coraz częściej skupiają się na opiniach rówieśników, a nie merytorycznych przesłankach w zakresie wyboru przedmiotów fakultatywnych. Zmiany te mogą sugerować różnice międzypokoleniowe pomiędzy studentami i wskazują, że warto aktualizować wiedzę na temat ich opinii, aby móc lepiej dostosowywać ofertę do nowych słuchaczy.

Wyniki badań można wykorzystać przy konstrukcji systemów rekomendacyjnych dostosowujących propozycje przedmiotów fakultatywnych do oczekiwań studentów. Ponadto wyniki badań są cennym źródłem informacji dla władz uczelni/wydziału przygotowujących ofertę przedmiotów fakultatywnych.

Bibliografia

- Babad, E., Tayeb, A. (2003). Experimental Analysis of Students' Course Selection. *British Journal of Educational Psychology*, 73, 373–393. DOI: 10.1348/000709903322275894.
- Ciekot, K. (1997). Wybieralność przedmiotów z perspektywy studentów. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 2(10), 89–97.
- Dahl, W., Alford, K., Rivero-Mendoza, D., Moreno, M., Emmanuel, S., Gorwitz, G. (2024). Factors Influencing Undergraduate Students Toward Choosing a New Course. *NACTA Journal*, 68(1), 35–43. DOI: 10.56103/nactaj.v68i1.138.
- Dillingham, R.T., Breffle, W.S., Kelly, M.C. (2018). A Latent-class Discrete-Choice Model of Demand for Economics Electives: a Case Study on the Challenge to Increase Enrollment. *Journal of Marketing for Higher Education*, 28(1), 113–127. DOI: 10.1080/08841241.2018.1426673.
- Hedges, M., Pacheco, G., Webber, D. (2014). What Determines Students' Choices of Elective Modules? *International Review of Economics Education*, 17, 39–54.
- Howorth, C.A. (2001). An Empirical Examination of Undergraduate Students Module Choices. *International Journal of Management Education*, 2(1), 19–30.
- Jenkins, A., Walker, L. (1994). *Developing Student Capability Through Modular Courses*. London: Routledge.
- Małażewska, S., Wąs, A. (2014). Kształcenie na życzenie – opinie studentów o systemie przedmiotów do wyboru na Wydziale Nauk Ekonomicznych SGGW. *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego – Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 105, 105–122.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166).

- Sinha, A., Panchamia, J., Sachan, A., Guru, S. (2021). Choice of Electives among Management Students in India: A Conjoint Analysis. *The International Journal of Management Education*, 19(3), 100557. DOI: 10.1016/j.ijme.2021.100557.
- Ting, D.H., Lee, C.K.C. (2012). Understanding Students' Choice of Electives and Its Implications. *Studies in Higher Education*, 37(3), 309–325. DOI: 10.1080/03075079.2010.512383.
- Traets, F., Sanchez, D.G., Vandebroek, M. (2020). Generating Optimal Designs for Discrete Choice Experiments in R: The idexif Package. *Journal of Statistical Software*, 96, 1–41. DOI: 10.18637/JSS.V096. I03.
- Vinall, R., Balan, P. (2021). Use of Concept Mapping to Identify Expectations of Pharmacy Students Selecting Elective Courses. *Pharmacy*, 9(1), 14. DOI: 10.3390/pharmacy9010014.
- Wąs, A., Kłoczko-Gajewska, A. (2009). Kształcenie na życzenie – pierwsze refleksje na temat internetowego systemu wyboru przedmiotów na Wydziale Nauk Ekonomicznych SGGW. *Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 75, 225–241.
- Wydział Ekonomiczny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. (2023). *Wybory przedmiotów*. Pobrane z: <https://www.we.sggw.edu.pl> (dostęp: 10.02.2024).

Abstract

Identification of students' preferences regarding the choice of optional subjects

The article is empirical and aims to indicate the preferences of students of the Faculty of Economics of the Warsaw University of Life Sciences in choosing optional subjects. The study was carried out in two stages: in the first, students indicated what they considered when selecting faculties, and in the second (conducted using the Discrete Choice Experiment method), they decided which of the two proposed subjects suited them better. All students of WE WULS-SGGW were invited to participate in the research, but only some responded, which is a limitation in the conclusions. It has been shown that the most crucial factor for students is the person conducting the classes. This indicates significant differences between the research published so far and the experiment conducted, emphasizing the importance of updating knowledge about students' opinions and adapting the offer to them.

Keywords: optional subjects, preference study, Discrete Choice Experiment, students, education

Kinga Jurek

Doktorantka trzeciego roku Szkoły Doktorskiej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Absolwentka studiów licencjackich i magisterskich na kierunku Ekonomia na Wydziale Ekonomicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego oraz studiów magisterskich na kierunku Zarządzanie finansami przedsiębiorstw w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Autorka publikacji naukowych w obszarze Ekonomiki Rolnictwa. W ramach rozprawy doktorskiej realizuje badania na temat „Odporność (resilience) polskich gospodarstw rolnych na szoki ekonomiczne i środowiskowe”. Wykonawca licznych projektów naukowych finansowanych ze środków krajowych oraz zagranicznych. Uczestniczyła oraz prezentowała wyniki swoich badań na licznych konferencjach w Polsce i za granicą.

e-mail: kinga_jurek@sggw.edu.pl

ORCID: 0000-0003-1200-2305

Grzegorz Rawa

Doktorant pierwszego roku Szkoły Doktorskiej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Absolwent studiów licencjackich na kierunku Logistyka oraz studiów magisterskich na kierunku Ekonomia na Wydziale Ekonomicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Autor publikacji naukowych w obszarze Ekonomiki Rolnictwa. W swoich pracach zajmuje się wykorzystaniem narzędzi mikroekonometrii oraz metod eksperymentalnych w badaniach zagadnień związanych z działalnością gospodarstw rolnych. Wykonawca licznych projektów naukowych finansowanych ze środków krajowych oraz zagranicznych. Uczestniczył oraz prezentował wyniki swoich badań na konferencjach w Polsce i za granicą.

e-mail: grzegorz_rawa@sggw.edu.pl

ORCID: 0000-0002-2514-0718

